

Vejetaryen Turist ve Vegan Turist Kimdir? (Who is Vegetarian Tourist and Vegan Tourist?)

*Ahmet VATAN^a , Safa TÜRKBAŞ^b

^a İstanbul Medeniyet University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, İstanbul/Turkey

^b İstanbul Medeniyet University, Ms Student, Institute of Social Science, Tourism Management, İstanbul/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim

Tarihi:19.07.2018

Kabul Tarihi:02.09.2018

Anahtar Kelimeler

Vegan

Vejeteryan

Turist

Vegan turist

Vejeteryan turist

Öz

Turizm hareketliliğine katılan insanların beslenme alışkanlıkları farklılık göstermektedir. Vejetaryen veya vegan felsefesine sahip olan kişilerin sayısı ise gün geçtikçe artmaktadır. Bu artış, mal ve hizmet üreten işletmelerin vejetaryenler ve veganlar hakkında farkındalıklarının yükseltmesi gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Son dönemlerde vejetaryenlik ve veganlıkla ilgili yapılan araştırmalar artış göstermektedir. Farklı bilim dalları tarafından ele alınan vejetaryenlik ve veganlığın, turizm alanında da önem arz etmeye başladığı görülmektedir. Kavramsal bir çalışma olan bu araştırma, “Vejetaryen turist ve vegan turist kimdir?” sorusuna cevap aramaktadır. Bunun için vejetaryen ve vegan kavramlarını açıklamak için ilgili literatür taranmış, vejetaryenlik ve veganlık türleri irdelenmiştir. Ayrıca “vejetaryen turist ve vegan turist” kavramlarının tanımları yapılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte vejetaryen turisti ve vegan turisti, turizm endüstrilerinde rahatsız edebilecek unsurlardan bahsedilmiştir. Son olarak turizm endüstrilerine ve sonraki araştırmacılara öneriler getirilmiştir.

Keywords

Vegan

Vegetarian

Tourist

Vegan tourist

Vegetarian tourist

Abstract

Dietary habits of the people involved in tourism mobility differ. The number of people who have a vegetarian or vegan philosophy is increasing day by day. This increase is accompanied by the need to raise awareness of businesses that produce goods and services about vegetarians and vegans. In recent years, researches on vegetarianism and veganism have shown an increase. It is seen that the vegetarianism and veganism undertaking by different branches of science are starting to become more of an issue in the tourism area. This research, which is a conceptual study, is seeking an answer to the question "Who is a vegetarian tourist and vegan tourist?" In order to explain vegetarian and vegan concepts, the related literature was searched, and vegetarian and vegan types were examined. Besides, for the first time in tourism literature, "vegetarian tourist and vegan tourist" concepts have been defined. In addition to this, the elements in the tourism industry that can disturb vegetarian and vegan tourists have been mentioned. Lastly, suggestions for the tourism industry and the future researchers have been presented.

* Sorumlu Yazar.

E-posta: ahmet.vatan@medeniyet.edu.tr (A. Vatan)

Makale Künyesi: Vatan, A. ve Türkbaş, S. (2018). Vejetaryen Turist ve Vegan Turist Kimdir?, Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 6(3), 24-39

DOI: [10.21325/jotags.2018.270](https://doi.org/10.21325/jotags.2018.270)

GİRİŞ

Geçmişten günümüze hızla değişen beslenme alışkanlıklarının evrime uğradığı görülmektedir. Ateşin bulunmasıyla et tüketimi artışının, insanoğlunun etobur yeme alışkanlığına kolay uyum sağlamasına neden olduğu bilinmektedir. Bununla beraber günümüze kadar birçok beslenme alışkanlığı ortaya çıkmıştır. Bunlardan en bilinen, en çok kabul gören ve en çok uygulananlardan biri olan vejetaryen veya vegan beslenme, herkes tarafından bilinen, günümüzde bilinirliği artan beslenme yaklaşımlarından biridir.

Hepçil olan insanoğlunun, zamanla vejetaryen veya vegan beslenme alışkanlığına yönelmesinin birçok sebebi bulunmaktadır. Din, ırk, tepki amaçlı veya sağlık gibi nedenlerden dolayı vejetaryen veya vegan olma seçimi giderek yaygınlaşmaya devam etmektedir. Vejetaryenlerin ve veganların gündelik hayatlarındaki yeme ve içme eylemlerinde bazı tercihler söz konusudur. Yapılmış olan bu tercihler konusunda hassas olan vejetaryenler ve veganlar, hayatlarının bütün alanlarında bu tercihlere karşı saygı duyulmasını ve dikkat edilmesini beklemektedir.

Turizm hareketliliğine katılan turistlerin farklı beslenme alışkanlıkları vardır. Bu sebeple çoğunluktan farklı bir beslenme tercihi bulunan vejetaryen turist ve vegan turistin, turizm endüstrilerinde kendilerine uygun mal ve hizmeti bulmaları önem arz etmektedir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken konu vejetaryenliğin, özellikle veganlığın sadece beslenme tercihi olmadığı, kapsamlı bir yaşam felsefesi olduğudur. Veganlar, hayvan eziyetine ve türçülüğe karşı duruşlarının yanı sıra her canlının eşit olduğunu savunmaktadır. Vejetaryenlik ve veganlığın sınırlarının ve çeşitlerinin biliniyor olması, mal ve hizmet üreten turizm endüstrilerinde müşteri memnuniyeti için bir gerekliliktir. Vejetaryen ve veganlar ile ilgili olan sertifika / etiketler ile turizm endüstrileri, hem vejetaryen turistin ve vegan turistin ihtiyaçlarını karşılama hem de kendilerini rakip işletmelerden farklı konumlandırma şansı bulabilmektedir.

Vejetaryen ve Vegan Kavramı

Veganlık ve vejetaryenlik aynı kavramlar değildir. Vejetaryenliğin seçiminde ekolojik ve sağlık gibi faktörler barındırırken, veganlıkta en büyük rol oynayan faktörlerden birisi hayvan hakları ve hayvana olan saygıdır (Kansanen, 2010: 13). Vejetaryenlik, yaklaşık M.Ö. 500 yıllarında ailevi, kültürel, etik ve dini nedenlerle geniş gruplar tarafından uygulanmıştır. Hindistan, Tibet, Tayvan gibi dünyanın bazı yerlerinde normatif olan vejetaryenlik, aynı zamanda Hinduizm, Budizm ve Hristiyanlık gibi bazı dinler arasında da kabul görmektedir. (Perry ve diğ., 2001: 11). Vejetaryenlik, 1800'lü yıllarda ise halen, yeme-içme bakımından değerlendirilmemiş, ahlak ve din tabanlı bir anlayış olarak devam etmiştir. Eskiçağ yazar, şair ve filozoflardan olan Plutarkhos ve Ovidius, vejetaryenlik için korunmasız masum canlıları yemek için öldürülmemesi gerektiğini, Pisagor ve Porfirios ise yemek için kesilen hayvan etinin, insan ruhunu kirletip, bozacağını düşünmüşlerdir. (Whorton, 1994: 1103). 1800'ler sonrası, Londralı bilim adamı olan Alexander Haig, vejetaryenlik terimini sağlık adına kullanan ilk insanlardan olmakla beraber, kırmızı et ve ürünlerinin insan vücudu üzerindeki kötü etkileri üzerine yoğunlaşmış, etin insan vücudunda ürik asidi tetiklediğini öne sürmüş ve kendi diyetinde et kullanmayı reddetmiştir. 1892 yılında yazdığı "Uric Acid as a Factor in the Causation of Disease" kitabında bu konudan bahsederek, tıp alanında vejetaryen beslenmenin sağlığa yararından bahseden ilk bilim adamlarından olmuştur (Haig, 1892).

Vegan Derneği'nin (The Vegan Society) 1979 yılındaki tanımına göre veganlık: "Hayvanların gıda, giyim ya da başka amaçlarla maruz kaldıkları sömürü ve zulmün her türlüünden (uygulanabilir olan en mümkün mertebede) kaçınan ve buna ek olarak insanların, hayvanların ve çevrenin yararına, hayvan kullanımını içermeyen alternatiflerin geliştirilmesini ve kullanımını destekleyen felsefe ve yaşam biçimidir." (Tunçay, 2016: 52). Vejetaryen beslenme çeşitlerinden biri olan veganlıkta, hayvansal besinler yenilmediği gibi hayvandan elde edildiği için yün, ipek, deriden yapılan giysiler giyilmemekte, hayvansal yağ içeren sabunları kullanılmamaktadır.

Vegan teriminin yaygınlaşmasında büyük bir payı olan John Robbins'in yazdığı "Amerika İçin Yeni Bir Diyet" kitabında; çiftlik hayatının, fabrikalaşmasıyla beraber getirdiği, çiftlik hayvanlarına ve kümes hayvanlarına karşı yapılan zulme değinmiştir. İlk vegan topluluğunun kurulması için teşvik sağlayan John Robbins, veganların öncülerinden olarak kabul edilen isimlerden biri olmuştur (Haddad ve Faed, 2014: 1). Giderek sayısında artış görülen vejetaryen ve veganlığın gelecekte daha da yaygın olması beklenmektedir. Çevre etiği, çevre hakkı, hayvan hakları, sürdürülebilir kalkınma, gelecek kuşaklarımıza karşı sorumluluklar gibi konular etik açıdan tartışılırken, sürdürülebilir beslenme, dolayısıyla vegan/vejetaryenliğin biyoetik yönleriyle ele alınması ve tartışılması kaçınılmaz gibi görünmektedir (Tunçay, 2016: 58). Vegan hayat biçimi benimsenmesi sadece başlanan bir diyet olarak algılanmamalı, bir yaşam biçimi olarak bireyin hayatına devam etmesi, bu sürede vegan hayat stili ile yaşamını devam ettirmesi anlamına gelmektedir (Greenebaum, 2015: 130). Veganlık ve vejetaryenlik karşılaştırıldığında, veganlığın daha iyi düzenleyici bir diyet, hayvan hakları önceliği ve sağlığı daha iyi hale getiren stratejik bir diyet biçimi olduğunu savunulmaktadır (Zamir, 2004: 368).

Her yıl 1 Kasım tarihinde kutlanan "Dünya Vegan/Vejetaryen Günü" ise ilk kez 1977 yılında Kuzey Amerika Vejetaryen Derneği tarafından yerel bir organizasyon olarak kutlanmış ve ertesi yıl Uluslararası Vejetaryen Birliği tarafından da resmi olarak kabul edilerek tüm dünyada kutlanmaya başlanmıştır (Dilek, 2018: 3). Günümüzde Dünya Vejetaryen Günü genellikle bir gün olarak değil, bir hafta olarak kutlanmaktadır. Hatta artık 1 Kasım Dünya Vegan Günü'nü de bağlayan Ekim ayı, Dünya Vejetaryen ayı olarak kabul edilmektedir. (Yeşilgazete.org, 2018).

Türkiye'de de Vejetaryen Günü ilk kez 2009 yılında Vejetaryen Kulübü'nün basın açıklamasıyla gündeme gelmiştir. Türkiye'de ilk Vejetaryen Günü 2010 yılında Vejetaryen Kulübü organizasyonu ile kutlanmaya başlanmıştır. 3 Mart 2012 tarihinde Türkiye Vejetaryenler Derneği kurulmuş ve Türkiye'de şu anda vejetaryenleri ve veganları tek çatı altında toplayan ilk ve tek resmi kuruluştur. Vejetaryen kelimesi içinde anlamını barındırmasına rağmen derneğin adı sonrasında Türkiye Vegan & Vejetaryenler Derneği (TVD) olarak değiştirilmiştir. TVD, Uluslararası Vejetaryenler Birliği (IVU) ve Avrupa Vejetaryenler Birliği (EVU) tam üyesidir. Ayrıca vejetaryenlik (ve veganlık) kriterlerine uygunluk simgesi olan ürün etiketi V-Label'in de Türkiye temsilcisi / lisans dağıtıcısıdır. Ayrıca TVD, Avrupa Vejetaryenlik ve Hayvan Hakları Haber Ajansı'nın Türkiye temsilcisidir (Tunçay Son ve Bulut, 2016: 833).

Vejetaryenlik ve Veganlık Türleri

Vejetaryen ve vegan beslenme anlayışı zamanla kendi içinde farklılık göstermeye başlamıştır ve birçok alt grupları bulunmaktadır. Sınıflandırma biçimi olarak ilk başta, vejetaryenliğin bir çeşidi olan veganlık, daha sonra

vejetaryenliğin de önüne geçip, kendi dallarını oluşturmayı başlamıştır. Bunun nedenlerinden biri olarak, 2000'ler sonrası popülerliğinin artması, sağlık, hayvan hakları üzerine daha katı kurallar barındırması gösterilmektedir. Veganların kendi aralarında fikir ayrılıklarına düştükleri ve etik açıdan tartıştıkları konular bulunmaktadır. Bu konu bağlamında 'Abolisyonist Veganlık'tan söz etmek gerekir. Abolisyonist yaklaşım, 1996 yılında Gary L. Francione tarafından geliştirilen bir yaklaşımdır. Abolisyonist kelimesi, tarih boyunca kölelik karşıtı hareketlerin adı olmuştur. Abolisyonist yaklaşıma göre bütün canlıların ortak hakkı mülk olarak görülmemeye hakkıdır. Abolisyonist veganlar, hayvanlara uygulanan türçülüğü reddettikleri gibi diğer ayrımcılık biçimlerini (kadın-erkek, zengin-fakir gibi) de red etmektedir. (abolisyonistveganhareket.org, 2018). Veganların temelde görüşleri aynı olmasına rağmen ayrıntılı olarak tartışıldığında farklı görüşlerinin olduğu görülmektedir. Bunlardan biri "karnizm" kavramıdır. Karnizm kavramı, etin dışında diğer hayvansal ürünlerinin (sekonder hayvansal ürünler: peynir, süt, yumurta gibi) tüketilmesini desteklediği gerekçesi ile bazı veganlar tarafından kabul edilmemektedir (Tunçay Son ve Bulut, 2016: 6). Vejetaryen ve vegan diyet piramidinde bulunan besin basamakları Resim 1'de verilmiştir.

Resim 1: Vejetaryen & Vegan Diyet Piramidi

Kaynak: vegkitchen.com, 2018

Veganlık için Resim 1'deki diyet piramidi sabit olarak kullanılabilirken, vejetaryenlik için bu geçerli değildir. Bazı vejetaryenlik çeşitlerinde hayvansal ürünlerden elde edilen sekonder gıdalar tüketilebilmektedir. Yine bazı vejetaryen diyet çeşitlerinde ise tavuk yenilebiliyorken, bazı çeşitlerde de sadece deniz ürünleri tüketilmektedir. Vejetaryen ve vegan beslenme çeşidi, düzenli beslenme tavsiyelerini takip ettiğinde sağlık için yararlı olduğu öne sürülmektedir ve yapılan araştırmalarda sağlık için birçok olumlu yanı gözlemlenmiş, birçok doktor tarafından önerilmektedir.

Vegan diyet çeşitleri temelde hiçbir hayvansal ürün kullanmamakla beraber kendi içinde sınıflara ayrılmaktadır; Brenda Groot'un Vegan Monkey blog sitesinde bazı veganlık türleri şu şekilde tanımlanmıştır (veganmonkey.nl, 2018);

Zenmakrobiyotik diyet: Tahıl, sebze ve meyve ile kuru baklagillerden oluşmaktadır. Bazıları sebze ve meyve ile kuru baklagilleri de diyetten çıkararak sadece tahıl ürünleriyle beslenmektedir.

Yüksek karbonhidrat/düşük yağ diyet: HCLF (High-Carbohydrate Low-Fat) olarak bilinen bu vegan diyeti, genelde ravist diyet çeşidini içinde barındırmaktadır. 100 kalorilik bu diyet çeşitinde, karbonhidratın günlük 80 kalori, yağ ve protein miktarının da toplamda 20 kalori olması gerekmektedir.

Nişasta çözümlü diyet: HCLF diyetinin karbonhidrat kısmının genelde nişasta içerikli olduğu diyet çeşididir. Patates, pirinç, yulaf ezmesi genelde meyve ve sebze gibi ürünlerin yerine kullanılmaktadır.

Güzellik detoksu vegan diyeti: Kimberly Snyder tarafından yazılan kitap ile ortaya çıkan bu diyet çeşidi, içerik olarak yeşil smoothiler, HCLF diyet, ve ravist veganlığı içermektedir. Prebiyotik ve fermente edilmiş gıdalara bu diyet içinde sıkça rastlanmaktadır.

Glutensiz vegan diyeti: Glutene karşı intoleransı olan veganların uyguladığı bir diyet çeşitidir. Gluten adı; buğday, arpa, çavdar gibi tahıllarda bulunan bir protein ailesinden gelir. Gluten içeren tahıllar arasında buğday en yaygın tüketilene olduğu için, veganlar tarafından bu tahıllar diyet içinde tüketilmemektedir.

Low FODMAP Vegan: FODMAP açılımı, mayalanabilir oligosakkarit, disakkarit, monosakkarit ve poliyol çeşitlerinin azaltılarak kullanımını içermektedir. Diyet; früktoz (meyveler, bal, yüksek fruktoz içeren mısır şurubu), laktoz (süt ve süt ürünleri, peynir, yoğurt), fruktan (buğday, soğan, sarımsak), galaktan (mercimek, kuru fasulye, soya fasulyesi), polioli (tatlandırıcılar, kayısı, kiraz, avokado, şeftali, nektarin) kısıtlanmaktadır. Hassas bağırsak sendromu olan veganların tercih ettiği bir diyet çeşididir.

Freegan: Freegan diyeti uygulayan insanlar, dışarıdan yeme-içme ürünü satın alımına karşı çıkan, genelde flexitaryen, vegan ya da vejetaryen olan kişilerdir. Genelde süpermarket, manav ve restoranların artıklarını alıp tüketmektedir. Günümüzün oluşturduğu şiddetli tüketim ihtiyacına karşı bir başkaldırı diyetidir.

Mono-islands diyeti: Geçici olan bu diyet çeşidi genelde 7 veya 21 gün sürelidir. Kendi yaşam alanlarında yetiştirilen sebze ve meyveler tüketilmektedir. Genelde yapraklı sebzeler, patates ve muz kullanılmaktadır. Tek tip ürün yemek bu diyet çeşidinin esaslarındandır. Genelde amaç boşaltım sisteminin temizliği ile alakalıdır.

Fruitarianlar veya Frütistler: Sadece meyvelerle ve botanik bakımından meyve sayılan kabak, salatalık, biber ve domates gibi sebzelerle beslenilmektedir. Frütistler, yediklerinin tekrar toprağa dönerek büyüme döngüsünün devamına inanmaktadır (Subramaniam, 2013: 3).

Ravistler: Ravistler, besinlerin pişirilmesine inanmazlar. Besinlerin pişirilmesinin besleyici değerlerinin kaybolacağına inanmaktadırlar. 45 derece üstü pişirme tekniği uygulanmamaktadır. Bu diyet çeşitinde su içinde

bekletilmiş çekirdek ve fıstıklı ürünler, filizlenmiş tahıllar, pirinç ve marul tipi yiyecekler çok popülerdir (Karabudak, 2012: 8).

Paleo Vegan / Pegan: Paleo diyeti, beslenme konusundaki antik alışkanlıklara göre beslenmeyi ifade etmektedir. Bu beslenme biçiminin ilk kez bir diyet programı olarak ele alınması ise gastroentoloji uzmanı Dr. Walter L. Voegtlin'in yaptığı çalışmalara dayanmaktadır. Paleo beslenme şeklinin otobur kısmını benimseyip, işlem görmemiş, katkı maddesi içermeyen ve mevsiminde meyve yenmesi gereken diyet çeşidi Paleo vegan diyetinin temellerini oluşturmaktadır (Sax, 2014).

Vejetaryenlik daha pratik bir yaklaşım olmakla beraber, birçok farklı alt grupları olan bir beslenme çeşididir. Ortak özellik, hayvansal gıdalara karşı katı kurallara sahip olmaktır. Bir diğer ortak özellik ise hayvan etine karşı tutulan hassas tavidir. Kısacası insanın, hayvan sömürsüne karşı, hayvanların gördüğü eziyete karşı, insanoğlunun şehirleşmesiyle beraberinde getirdiği sonsuz bir döngü içine giren "tüketim ihtiyacı" tutumuna karşı bir baş kaldırıştır. Vejetaryen diyet çeşitleri, kullanıp kullanmadıkları besin türlerindeki sınırlamalara göre farklılık gösterirken, bazı çeşitler küçük farklılıklar içermektedir. Vejetaryenlik türleri aşağıda sıralandığı gibidir:

Lakto vejetaryen diyeti: Bitkisel besinlerle birlikte hayvansal kaynaklı besinlerden süt ve süt ürünleri tüketilmektedir. Hiçbir et (et, tavuk, deniz canlısı, balık) tüketilmemekte ancak hayvanlardan üretilen sekonder ürünler (yumurta, süt, bal gibi) yenilmektedir. Bu vejetaryenlik biçiminin avantajı, kalsiyum açısından zengin süt ürünlerinin eklenmesi nedeniyle kalsiyum eksikliği geliştirme olasılığının daha az olmasıdır (Dagnelie ve Mariotti, 2017: 5).

Lakto-ova vejetaryen diyeti: Bu diyeti uygulayanlar öldürülmüş hayvan ürünü yemeyip, hayvan canlı iken ürettiği süt ve yumurtayı tüketmektedir. Bu uygulama Budizm ve Jainizm'deki yaşamın kutsal olduğu ve hayvan öldürmenin ahlaki değerlere aykırı olduğu inancına dayanmaktadır. Günümüzde sıklıkla uygulanan vejetaryen beslenme tipidir (Karabudak, 2012: 8).

Ova vejetaryen diyeti: Diyet bitkisel besinlerle birlikte yumurta da yer almaktadır. Ova vejetaryenlik; yumurta hariç hiçbir hayvansal ürünün tüketilmediği vejetaryenlik çeşididir. Ovo-vejetaryen grubun SBP ve DBP (kan basıncı) değerleri et yiyen grubun değerlerinden anlamlı derecede düşüktür. Özellikle, ovo-vejetaryenlerin SBP ve DBP'leri, tüm diyet modelleri için gözlemlenen değerler arasından en düşük değerli olanıdır (Ho, Yu ve Lee, 2017: 71).

Polo vejetaryen diyeti: Bitkisel besinler yanında sadece kümes hayvanlarını tüketenlere verilen addır. Bu grup et tükettiği gerekçesi ile "Vegetarian Society" tarafından vejetaryen olarak kabul edilmemektedir (Karabudak, 2012: 8).

Semi-vejetaryen diyeti (Flexitaryen): Vejetaryen ve etçil beslenme arasında bir geçiş özelliğinde olan bir vejetaryen tipidir. Sadece tavuk ve balık olmak üzere haftada belli sayıda olacak şekilde sınırlı miktarda et tüketilmektedir. Bu diyet yumurta, süt ve süt ürünleri de tüketilmektedir. Vegetarian Society tarafından bu grup

vejetaryen olarak kabul edilmemektedir. Katı vegan diyetine geçiş yapmadan önce, bireyler deneme açısından bu diyet çeşidini bir merdiven olarak kullanmaktadır (Rothgerber, 2014: 100).

Pesco-vejetaryenlik diyeti: Kırmızı et ve tavuk yemeyen ancak balık ve diğer deniz canlılarının tüketildiği vejetaryen çeşididir. Bu grup yumurta, süt ve süt ürünlerini de tüketmektedir. Vegetarian Society tarafından bu grup da yine et tükettiği gerekçesi ile vejetaryen olarak kabul edilmemektedir (Karabudak, 2012: 8).

Part-time vejetaryen diyeti: Belirli bir zaman kısıtında yapılan bu diyet çeşiti, bir ay veya bir hafta süreliğine göre kişiye göre değişiklik göstermektedir. Yarı zamanlı vejetaryen diyet olarak nitelendirilebileceğimiz bu diyet, sınırlı miktarda hayvansal ürün tüketilmektedir.

Dünyadaki ve Türkiye'deki Vejetaryen ile Vegan Oranı

Dünya genelinde vejetaryen ve vegan beslenmeyi tercih eden insan sayısının 600 milyondan fazla olduğu sanılmaktadır. Katı vegan diyeti uygulamayan, sadece hayvansal gıdalardan uzak durmaya çalışan insan sayısı eklendiğinde ise bir milyardan fazla tüketicinin oluşturduğu, büyük bir pazarın varlığının turizm endüstrileri üzerinde önemli bir rol oynadığı söylenebilmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde uzun yıllardır vejetaryen ve vegan nüfusu ile ilgili birtakım istatistikler yapılmaktadır.

Çoğalmakta olan bu oranın en büyük iki nedenlerinden biri son 15 yılda bilinen ve uygulanan en büyük beslenme alışkanlığı haline gelmesidir (Beezhold ve diğ., 2014: 289). Diğeri ise sağlık açısından insan vücuduna yarattığı büyük yararlarıdır (kardiyovasküler sistem, kanser, obezite, ve ikinci derece şeker hastalığı riski azaltma) (Mishra ve diğ., 2013: 718). Genellikle vejetaryenler ile ilgili yapılan araştırmalarda sonuç fazla değişkenlik göstermezken; %59'u kadın olmakla beraber, %82'si 55 yaşından daha genç ve vejetaryenliğe geçiş yapan kişilerin sağlıklarında olumlu gelişmeleri yaşadığı görülmektedir (Haddad ve Faed, 2014: 1).

Et Atlas Raporu (Meat Atlas Report), vejetaryen veya vegan nüfusun toplamının ortalama olarak ABD'de 15 milyon kişi (toplam nüfusun % 2'si), Avrupa'da 10 ile 50 milyon kişi (toplam nüfusun % 2 ile % 10'u arasında), Hindistan'da ise 375 milyon kişi (nüfusun % 31'i) olduğunu göstermektedir (Meat Atlas, 2014). Türkiye Vegan & Vejetaryenler Derneği'nin (TVD) verilerine göre; dünyada vegan nüfusunda artış olduğu görülmektedir. Türkiye'de vegan ve vejetaryen sayısının belirlenmesi için 2014 ile 2017 yılları arasında anket çalışması yürütülmüş, ancak ankete katılım yetersiz olmasından dolayı kesin bir sonuca ulaşılamamıştır. Türkiye Vegan & Vejetaryen Derneği verilerine göre dünyadaki vegan ve vejetaryen oranı Tablo 1'deki şekildedir.

Tablo 1: Dünyadaki Vejetaryen ve Vegan Oranları

Ülke	Ülke Nüfusu	Vejetaryen ve Vegan Oranı
Avustralya	20.7 Milyon	5%
Avusturya	8.2 Milyon	3%
Belçika	10.5 Milyon	2%
Brezilya	32.6 Milyon	8%
Kanada	189 Milyon	4%

Çin	1.3 Milyar	4%
Fransa	61.2 Milyon	2%
Almanya	82.3 Milyon	8-9%
Hindistan	1.1 Milyar	40%
İsrail	7 Milyon	8,50%
Yeni Zelandada	4.2 Milyon	6,70%
Norveç	7.2 Milyon	1-2%
İspanya	44.1 Milyon	2%
İsviçre	7.5 Milyon	4%
Tayvan	22.8 Milyon	10%
Hollanda	16.3 Milyon	4,50%
İngiltere	62.3 Milyon	3%
Abd	299.3milyon	4%

Kaynak: TVD, 2018

Türkiye'deki vejetaryen ve vegan nüfusu ve oranı tabloda görülmesi de Türkiye'de birçok vegan ve vejetaryen dostu işletme mevcuttur. Bunların arasında konaklama işletmesi, yiyecek-içecek işletmesi, bakkal, market ve dükkanlar bulunmaktadır. Altinyunus Resort & Thermal Hotel (Çeşme), Venezia Palace (Kundu), Otel Zeytinada (Bodrum) ilk akla gelen konaklama işletmeleridir. Kafe, bakkal, restoran gibi işletmeler ise İstanbul'da Vegan Bakkal, Vegan Dükkan, Makai, İyi Lokanta, Bi Nevi Deli, Muhtelif Mekan, Mahatma; İzmir'de Yaşam Kafe, Seromoni Kafe; Ankara'da ise Vegiso ve Veganka olmak üzere vegan ve vejetaryen tüketicilere hizmet vermektedir.

Vejetaryen ve Vegan Turist Kavramı

Norval 1936'da turisti şu şekilde tanımlamıştır: Turist, sürekli ikamet etmek ve gelir elde etmekten farklı bir amaç ile yabancı bir ülkeye giden ve geçici süre kalacağı bu ülkede başka yerde kazandığı parayı harcayan kimsedir. (Kozak, 2012: 7). Uluslararası düzeyde ilk turist tanımı, "Milletler Cemiyeti İstatistik Uzmanları Komitesi" tarafından 1937 yılında yapılmıştır: "Turist, ikametgahının bulunduğu ülkeden başka bir ülkeyi en az 24 saat süreyle ziyaret eden kişidir." (Çuhadar, 2006: 11). Türkiye'de 1996 tarihli Seyahat Acenteleri Yönetmeliği'nde ise turist, "para kazanma amacı olmaksızın, dinlenmek ve eğlenmek için ya da kültürel, bilimsel, sportif, idari, diplomatik, dinsel, sıhhi ve benzeri nedenlerle, oturduğu yer dışına geçici olarak çıkan ve tüketici olarak belirli bir süre seyahat edip yeniden ikametgahına dönen kimse" olarak tanımlanmaktadır (Kozak, 2008: 8-9).

Mevcut literatürdeki turist tanımlarından hareketle "vejetaryen turist" ve "vegan turist" kavramlarını aşağıdaki gibi tanımlamak mümkündür:

- *Vejetaryen turist, para kazanma amacı olmadan, farklı motivasyonlarla her zaman ikamet ettiği yerden (yaşadığı yerden) geçici olarak ayrılıp, hayvanları gıda olarak kullanmayan turizm işletmelerinin üretmiş olduğu mal ve hizmetleri tüketip yeniden ikamet ettiği yere (yaşadığı yere) dönen kimsedir.*

- *Vegan turist, para kazanma amacı olmadan, farklı motivasyonlarla her zaman ikamet ettiği yerden (yaşadığı yerden) geçici olarak ayrılıp, hayvanları gıda, giyim ya da başka amaçlarla kullanmayan turizm işletmelerinin üretmiş olduğu mal ve hizmetleri tüketip yeniden ikamet ettiği yere (yaşadığı yere) dönen kimsedir.*

Vegan ve vejetaryenlerin sayısı her geçen gün artsa da mevcut turizm faaliyetleri içinde satın alabilecekleri ürün ve hizmetler hala sınırlı olabilmektedir. Dolayısıyla vegan ve vejetaryen turistler gittikleri destinasyonlarda çeşitli sıkıntılar yaşayabilmektedir. Bu bağlamda, “Theplanetd.com” adlı internet sitesi çeşitli deneyimlerden hareketle vegan ve vejetaryenler için 15 adımda seyahat önerileri kılavuzu ile kendi web sitesinden onlara yönelik ücretsiz bilgilendirme yapmaktadır. Söz konusu öneriler arasında, gidilecek destinasyona ilişkin internet sitelerinden veya sosyal medya üzerinden araştırmalar yapmak, vegan ve vejetaryen bloglar üzerinden gidilecek yere ilişkin çeşitli bilgiler almak (restoran alternatifleri, yerel vegan ve vejetaryen kişilerin iletişim bilgileri vb.), yerel turizm ofisleri ile iletişime geçerek vegan veya vejetaryen oteller hakkında bilgi almak, “HappyCow.net” – “Veggie-hotels.com” gibi siteler aracılığıyla gidilecek destinasyondaki otel seçiminin kolaylaştırılabilmesi ile yerel dilde bazı kelimelerin öğrenilmesi yer almaktadır (Dilek, 2016 : 138 - 139).

Vejetaryenlik, özellikle de veganizm, birçok dezavantaj içeren bir yaşam biçimidir ve bu yaşam biçimini korumak özel bir çaba gerektirir. Bu özel grubun özel ihtiyaçlarının karşılanabileceği sınırlı sayıda yer var ve vegan ürünleri diğer ürünlerden nispeten daha pahalıdır. Vegan nüfusunun varış yerinin seçilmesinin yaşam görüşleri ile uyumlu olacağı ve vegan şehirlerini tercih edecekleri düşünülmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'yi bu özel grup üyelerinin ziyaret edeceği yerlerin listesine eklemek için çeşitli düzenlemeler yapmak ve vegan şehirleri sayısını arttırmak gerekiyor. Popüler vegan dostu şehirlerin büyük çoğunluğu, birçok turiste ev sahipliği yapmaktadır ve turizm pazarına büyük katkı sağlamaktadır. Türkiye'nin bu listede yerini bulması, ülkenin tanıtımı ve tanınması açısından çok önemlidir (Altaş, 2017: 416).

2010 yılında Turizm Güncel adlı internet sitesinin yapmış olduğu habere göre “Skyscanner online uçak bileti satışı internet sayfasında dünyada vejetaryen turistlerin en çok tercih ettiği beş destinasyonu açıklamıştır. Türkiye’de bu beş destinasyon arasında gösterilmektedir. Araştırmada Türkiye’nin dünyada vejetaryen turizmde en popüler beş destinasyon arasında yer almaktadır. Skyscanner’ın raporuna göre Türk yemeklerinin vejetaryen ve veganlar tarafından genellikle son derece lezzetli bulunduğu anlatılmaktadır. Yaprak dolması, baklava, Türk lokumu, mezeler vejetaryen turistler arasında popüler ve vejetaryenlere uygun olarak bahsedilmektedir. Raporda Türkiye ile beraber ilk beşe giren diğer destinasyonlar ise Hindistan, Belçika, Tayvan ve İngiltere olmuştur” (turizmguncel.com, 2018).

Vejetaryen turistler için önemli bir arama motoru hizmeti sunan “veggie-hotels.com” 60’dan fazla ülkede vejetaryenler için otel seçeneği sunmaktadır. Türkiye’den bu platforma üye İstanbul (Büyükkada) ve Muğla (Bodrum)’dan birer otel bulunmaktadır. Bu sayı Almanya’da 96, Birleşik Krallık’da 54, İtalya’da 53, Fransa’da 27, İspanya’da ise 25’dir. Söz konusu site ayrıca kendisine üye 554 vegan ve vejetaryen otel, motel ve hostel kılavuzu sunmaktadır (Dilek, 2016: 136).

Dünyada birden fazla örneği bulunan bu tarz oteller, ülkemizde sınırlı sayıdadır. Bilinenin üzerine Barselona, dünyada vegan dostu ilan edilen ilk şehirdir. Hürriyet Gazetesi'nde (2016) yayınlanan bir habere göre "Barselona'da gerçekleştirilen festivaller vegan ve vejetaryen turistler için ilgi alanı olmuştur. Ülkemizde ise son yıllarda İstanbul'da Türkiye Vegan ve Vejetaryenler Derneği başkanı ile görüşmeler yapan Didim Belediyesi yetkilileri, Didim'in dünyanın ikinci, Türkiye'nin ilk vegan kenti ilan edilmesi konusunda fikir birliğine varmıştır. Böylece yabancı vegan ve vejetaryen turistler için ülkemizde seçebilecekleri yeni bir destinasyona yön verilmiştir".

Sonuç ve Öneriler

Dünyada 1 milyardan fazla insan her sene turizm hareketliliğine katılmaktadır. Turizm hareketliliğine katılan turistlerin içinde belli bir oranda vejetaryen ya da vegan beslenmeyi tercih etmiş turistler de bulunmaktadır. Vejetaryen ve vegan turistler, yaşam felsefelerindeki tercihlerinden dolayı çoğunluk için üretilmiş olan mal ve hizmetleri tüketmemektedir. Bu sebeple turizm endüstrileri, bu özel grubu da dikkate alarak mal ve hizmet üretmelidir. Vejetaryen turist ve vegan turist hususunda en büyük hata, bu tercihin sadece yeme ve içme ile ilgili olduğunu düşünmektir. Vejetaryenlik, özellikle de veganlık, hayvan ile hayvansal ürün yememe ve içmemenin çok ötesinde bir tercihtir. Düşülen başka hatalardan biri de vejetaryen ve vegan ürünlerin pahalı olduğunun düşünülmesidir. Vejetaryen veya vegan beslenme tercihlerindeki yiyecek ve içecekler, çoğunluğun hali hazırda üretip tükettiği yiyecek ve içeceklerle hemen hemen aynıdır. Vejetaryenlik ve veganlıkta et ve hayvansal ürünler kullanılmamaktadır. Dolayısıyla yiyecek ve içecek üretiminde maliyeti fazla olan et ve hayvansal ürünler sistem dışında bırakılmaktadır. Bu da maliyetlerin düşmesi anlamına gelmektedir. Türkiye'de vejetaryen ve vegan mal ve hizmet üreten işletmenin az olması fiyatların fazla olmasına sebep olmaktadır. Dünyada ve Türkiye'de veganize edilmiş ürün üreten işletmeler artıkça fiyatlar düşecektir.

Vejetaryen turist ve vegan turistin, mal ve hizmet tüketiminde rahatsız olacağı konuları turizm endüstrilerinden örneklemek gerekir ise; vejetaryen turistler ve vegan turistler, ulaştırma işletmelerinin seyahat esnasında sunduğu yiyecek ve içecek hizmetlerinde vejetaryen ile vegan seçenekler bulamamaktadır. Uçaklarda ve trenlerde kullanılan sabunlar vegan değildir. Yani hayvansal yağlardan elde edilmiş veya hayvanlar üzerinde test edilmiştir. Ulaştırma araçlarının koltuklarında, döşemelerinde veya benzeri yerlerde hayvansal ürünler (deri, ipek, yün, hayvan tüyü) kullanılmaktadır. Yiyecek ve içecek işletmelerinin menülerinde vejetaryen ve vegan tercihlerin sunulmasına az rastlanılmaktadır. Bununla birlikte yiyecek ve içecek işletmelerinin dekorasyonunda hayvansal ürünler (deri, ipek, yün, hayvan tüyü) kullanılmaktadır. Konaklama işletmelerinin dekorasyonunda, müşteri odalarında ve hizmet aldığı departmanların dekorasyonunda hayvansal ürün (deri, ipek, yün, hayvan tüyü) kullanılmaktadır. Müşteri odalarında ve genel alanlarda hayvansal yağlardan üretilen ve hayvanlar üzerinde test edilmiş banyo kit malzemeleri sunulmaktadır. Konaklama işletmelerinin animasyon departmanlarında ya da rekreasyon işletmelerinde hayvanlar ve hayvansal ürünler kullanılmaktadır. Animasyon gösterilerinde, hayvanat bahçelerinde, safari turlarında, temalı parklarda hayvanlar sömürülmektedir. Turizm destinasyonlarında yoğun bir şekilde gördüğümüz hediyelik eşya dükkanlarında ise hayvandan elde edilen malzemeler ya da direkt hayvanın kendisi farklı formlarla (anahtarlık, dondurma, doldurma vb.) kullanılmaktadır. Tüm bu örnekler vejetaryen turist ve vegan turistin tercih

ettiği yaşam felsefesi ile uyuşmamaktadır. Ayrıca vejetaryen turist ve vegan turiste hizmet etmek için uzmanlaşmış seyahat acentası sayısı azdır. Tur operatörlerinin vejetaryen turist ve vegan turist için özel paket turlar oluşturması, bahsi geçen grubun turizm hareketliliğine katılım oranını artıracaktır.

Turizm endüstrilerinde mal ve hizmet üreten her işletmenin vejetaryenlik ve veganlık konusunda bilgisini ve farkındalığını arttırması gerekmektedir. Bunun için çalışanlara vejetaryenlik ve veganlık ile ilgili seminerler düzenlenebilir. Bu seminerler için de vejetaryen ve vegan örgütlenmelerinden destek alınabilir. Turizm karar alıcıları, turizm paydaşlarının da konu hakkında farkındalığa kavuşması için çalışmalar yapılmalıdır. Vejeteryan ya da vegan destinasyonların oluşturulması ve vejetaryen / vegan etiketiyle pazarlanması, turizm karar alıcılarının yapabileceği başka bir uygulama olabilir. Turizm eğitimi verilen tüm lise ve üniversite bölümlerinde vejetaryenlik ve veganlık, eğitim ve öğretim müfredatına dahil edilmelidir. Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümlerinin (benzer önlisans programlarında da) ders planlarında vejetaryen ve vegan mutfığa yönelik dersler yer almalıdır. Ülke sınırları içerisinde gerçekleştirilecek vejetaryen ya da vegan festivaller desteklenmelidir. Bu alanda araştırma yapacak araştırmacılar vejetaryen ve vegan turistin, turizm endüstrilerinde karşılaştığı zorlukları, yaşadıkları sorunları ortaya koymak için çalışma yapabilir. Araştırmacılar, turizm endüstrilerindeki çalışanların vejetaryen ve veganlık hakkındaki farkındalığını ölçebilirler. Turizm endüstrisine kalifiye personel yetiştiren üniversitelerde turizm ile ilgili bölümlerde görev alan öğretim elemanlarının da farkındalığını ölçmek, yapılabilecek bir başka çalışmadır. Türkiye’de bu konuda yapılmış çalışmaların kısıtlı olması ve çalışmada verilere yer verilememesi çalışmanın eksik yanı gibi görünse de bu tüketim kalıbının ve beslenme kültürünün incelenmesi gerekmektedir. Bu sebeple vejetaryen ve veganlarla ilgili tüketici araştırmaları yapılmalı ve mutlaka bu konuda nicel bir çalışma planlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abolisyonist Vegan Hareket, (2001). Abolisyonist Veganlık Nedir?, <http://abolisyonistveganhareket.org/teori>, 14 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.
- Altaş, A. (2017). Vegetarianism and Veganism: Current Situation in Turkey in the Light of Examples in the World, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, Vol : 5, No: 4, pp. 416
- Beezhold, B., Radnitz, C, Rinne, A. ve DiMatteo, J. (2014). Vegans Report Less Stress and Anxiety Than Omnivores, *Nutritional Neuroscience*, Vol: 18, No: 7, pp. 289
- Çuhadar, M. (2006). Turizm Sektöründe Talep Tahmini İçin Yapay Sinir Ağları Kullanımı ve Diğer Yöntemlerle Karşılaştırmalı Analizi (Antalya İlinin Dış Turizm Talebine Uygulama), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, s. 11
- Dagnelie, P. C. and Mariotti, F. (2017). Vegetarian Diets: Definitions and Pitfalls in Interpreting Literature on Health Effects of Vegetarianism, (ed. Mariotti, F.) *Vegetarian and Plant-Based Diets in Health and Disease Prevention*, Academic Press, United Kingdom, pp. 5

- Dilek, E. B. (2016). *Vegan ve Vejetaryen Turistler*, Ebru Günlü Küçükaltan ve S. Emre Dilek (Ed.), *Metalaşan Turizm- Metalaştırılan Hayvanlar içinde* , Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 133
- Dilek, E. B. (2018). Türkiye’de Vejetaryen/Vegan Oteller Mümkün Mü? Kavramsal Bir Tartışma, *İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1, s. 3
- Greenebaum, J. (2012). *Veganism, Identity and the Quest for Authenticity*, *Food, Culture & Society*, Vol: 15, No: 1, pp. 130
- Groot, B. (2017). *Vegan Monkey Blog, Types of Vegans and Vegetarians*, <https://veganmonkey.nl/en/types-vegans/>, 19 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.
- Haddad, E. H. and Faed, P. (2014). *Vegetarianism and Veganism, Reference Module in Biomedical Research*, 3rd edition, pp. 1
- Haig, A. (1892). *Uric Acid As a Factor in the Causation of Disease*, Hardcover Yayıncılık
- Ho, C.P, Yu, J.H and Lee, T.J.F. (2017). *Ovo-vegetarian Diet is Associated with Lower Systemic Blood Pressure in Taiwanese Women*, *Public Health*, Vol:153, pp.71
- Hürriyet Haber, (2016). *Didim Dünyanın Barcelona’dan Sonra İkinci Vegan Kenti Oluyor*, <http://www.hurriyet.com.tr/didim-dunyanin-barcelonadan-sonra-ikinci-vegan-kenti-oluyor-40179832>, 13 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.
- Kansanen, I. (2010). *Vegan Travel-The Ways How Vegan Diet Influences Travel Experience*, Bachelor’s Thesis, Haaga-Helia University of Applied Sciences, Finland, pp. 13
- Karabudak, E. (2012). *Vejetaryen Beslenmesi*, Sağlık Bakanlığı Yayını, No: 72, s. 8
- Kozak, N. (2008). *Genel Turizm Bilgisi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, s. 8-9
- Kozak, N. (2012) *Boş Zaman, Turist ve Turizm Kavramları*, Meryem Akoğlan Kozak (Ed.), *Genel Turizm Bilgisi içinde*, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, s. 7
- Meat Atlas Report (2014). *Meat Atlas - Facts and Figures About the Animals We Eat*, http://www.foeeurope.org/sites/default/files/publications/foee_hbf_meatatlas_jan2014.pdf, 22 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.
- Mishra, S., Xu, J., Agarwal, U., Gonzales, J., Levin, S and Barnard, N. D. (2013). *A Multicenter Randomized Controlled Trial of A Plant-based Nutrition Program to Reduce Body Weight and Cardiovascular Risk in the Corporate Setting: The GEICO Study*, *European Journal of Clinical Nutrition*, Vol: 6, pp. 718
- Perry, C. L., Mcguire, M. T., Neumark-Sztainer, D. ve Story, M. (2001). *Characteristics of Vegetarian Adolescents in a Multiethnic Urban Population*, Elsevier Science, New York, pp.11
- Robbins, J. (1990). *Diet for a New America: How Your Food Choices Affect Your Health, Happiness and the Future of Life on Earth*, HJ Kramer / New World Library, USA

- Rothgerber, H. (2014). A Comparison of Attitudes Toward Meat and Animals Among Strict and Semi-vegetarians, *Appetite*, Vol: 72, pp. 100
- Sax, D. (2014). Paleo, Vegan, Gluten-Free - The Only Certainty About Health Trends is Their Reversal, <http://www.latimes.com/opinion/op-ed/la-oe-sax-los-angeles-food-trends-20140601-story.html>, 27 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.
- Subramaniam, M. (2013). An Introduction to the Concept of Vegetarianism Among Hindus in Malaysia, Department of Indian Studies, Faculty of Arts and Social Sciences, University of Malaya, Malaysia, pp. 3
- Tunçay, G.Y. (2016). Veganism in Terms of Bioethics from Different Viewpoints, *Journal of Current Researches on Health Sector*, Vol: 6, No: 1
- Tunçay Son, G.Y. ve Bulut, M. (2016). Yaşam Tarzı Olarak Vegan ve Vejetaryenlik, *International Journal of Human Sciences*, Vol: 13, No: 1, ss. 833
- Turizm Güncel, (2010), Türkiye Vejetaryen Turizmde En Popüler Beş Destinasyon Arasında, <http://www.turizmguncel.com/haber/-turkiye-vejetaryen-turizmde-en-populer-bes-destinasyon-arasinda-h3378.html>, 29 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.
- Vegkitchen, <https://www.vegkitchen.com/nutrition/oldways-vegetarian-vegan-diet-pyramid>, Erişim tarihi: 17 Ocak 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/didim-dunyanin-barcelonadan-sonra-ikinci-vegan-kenti-oluyor-40179832>
- Whorton, C, J. (1994). Historical Development of Vegetarianism, *The American Journal of Clinical Nutrition*, Vol: 59, No: 5, pp. 1103
- Yeşil Gazete, <https://yesilgazete.org/blog/2013/10/07/ebru-ariman-vejetaryenlik-bir-tercih-meselesi-degil-bir-zorunluluk>, 25 Ağustos 2018 tarihinde erişilmiştir.
- Zamir, T. (2004). Veganism, *Journal of Social Philosophy*, Vol : 35, No: 3, pp. 368

Who is Vegetarian Tourist and Vegan Tourist?

Ahmet VATAN

İstanbul Medeniyet University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management,

Safa TÜRKBAŞ

İstanbul Medeniyet University, Institute of Social Science, Tourism Management

Extensive Summary

Dietary habits of the people involved in tourism mobility differ. The number of people who have a vegetarian or vegan philosophy is increasing day by day. This increase is accompanied by the need to raise awareness of businesses that produce goods and services about vegetarians and vegans. In recent years, researches on vegetarianism and veganism have shown an increase. It is seen that the vegetarianism and veganism undertaken by different branches of science are starting to become more of an issue in the tourism area. This research, which is a conceptual study, is seeking an answer to the question "Who is a vegetarian tourist and vegan tourist?". In order to explain vegetarian and vegan concepts, the related literature was searched, and vegetarian and vegan types were examined. Besides, for the first time in tourism literature, "vegetarian tourist and vegan tourist" concepts have been defined. In addition to this, the elements in the tourism industry that can disturb vegetarian and vegan tourists have been mentioned. Lastly, suggestions for the tourism industry and the future researchers have been presented.

Tourists participating in tourism mobility have diverse eating habits. For this reason, it is important that vegetarian and vegan tourists, who prefer a diet different from the majority, find relevant goods and services in the tourism industry. At this point, it is important to note that vegetarianism, especially veganism is not a nutrition preference only, but a comprehensive philosophy of life. Vegans argue that every living thing is equal, as well as being opposed to animal cruelty and speciesism. The fact that the boundaries and types of vegetarianism and veganism are known is a necessity for customer satisfaction in tourism industries producing goods and services. With certificates/labels concerning the vegetarians and vegans, tourism industries can find the opportunity to meet the needs of both vegetarian and vegan tourists and to position themselves differently from rival companies.

In 1936, Norval defined tourist as follows: A tourist is someone who goes to a foreign country with a purpose other than becoming a permanent resident or earning income and who spends, in this foreign country where he/she will stay temporarily, the money he/she has earned in another country. (Kozak, 2012: 7). The first international definition of tourist was made in 1937 by the "League of Nations Statistical Experts Committee": "A tourist is someone who visits a country, other than the country he/she lives in, for a time period of at least 24 hours." (Çuhadar, 2006: 11). In Turkish Travel Agencies Regulation, dated 1996, a tourist is defined as " a person who, without any intention of making money, temporarily goes to a place other than his/her residential address, in order to relax and have fun or for cultural, scientific, sporting, administrative, diplomatic, religious, health and other

similar reasons, who travels there for a while as a consumer and turns back to his/her residential address" (Kozak, 2008: 8-9).

It is possible to define the concepts of "vegetarian tourists" and "vegan tourists" as follows from the definition of tourists in the current literature:

- *Vegetarian tourist is someone who temporarily leaves his/her residential address (where he/she lives) for various motivations, without any intention of making money, consumes the products and services supplied by tourism companies that do not use animals for food, and turns back to his/her residential address (where he/she lives).*

- *Vegan tourist is someone who temporarily leaves his/her residential address (where he/she lives) for various motivations, without any intention of making money, consumes the products and services supplied by tourism companies that do not use animals for food, clothing or other purposes and turns back to his/her residential address (where he/she lives).*

If we give example to issues that would disturb the vegetarian tourist and the vegan tourist in the consumption of goods and service in tourism industries, we can say that vegetarian and vegan tourists cannot find vegetarian and vegan options in food and beverage services offered by transportation operators during their journeys. The soaps used on airplanes and trains are not vegan. This means, they are produced by animal fats or tested on animals. Animal products (leather, silk, wool, feather) are used in the seats, upholstery or other similar places of transportation vehicles. Vegetarian and vegan choices are rarely offered in the menus of food and beverage companies. Furthermore; animal products (leather, silk, wool, feather) are used in the decoration of food and beverage companies. Animal products (leather, silk, wool, feather) are used in the decoration of the accommodation facilities, in guest rooms and in the decoration of the departments where they receive service from. Toiletries that contain animal fats and are tested on animals are offered in guest rooms and in common areas. Animals and animal products are used in animation departments of accommodation facilities or in recreation facilities. Animals are exploited in animation shows, zoos, safari tours and in theme parks. In souvenir shops that we frequently see in tourism destinations, animal-based materials or the animals, directly, are used in various forms (such as a key holder or a frozen or mounted animal etc.). All these examples do not match the philosophy of life that vegetarian tourists and vegan tourists prefer. In addition, there are few specialized travel agencies to serve vegetarian and vegan tourists. If tour operators create special package tours for vegetarian and vegan tourists, there will be an increase in the participation rate of this target group in the mobility of tourism.

Every facility that produces goods and services in the tourism industry needs to increase its knowledge and awareness about vegetarianism and veganism. For this, seminars on vegetarianism and veganism can be organized for the employees. Support can be obtained from vegetarian and vegan organizations for these seminars. In all high school and university departments where tourism education is offered, vegetarianism and veganism should be included in the academic curriculum. Curricula of Gastronomy and Culinary Arts departments (and other similar associate degree programs) should also include courses on vegetarian and vegan cuisine. Researchers in this area

can focus their studies on revealing out the difficulties and problems faced by vegetarian and vegan tourist in tourism industries. Researchers can measure the awareness of employees in the tourism industry about vegetarianism and veganism. Also, research can be carried out to measure the awareness of the instructors who work at universities' tourism-related department's training qualified personnel for the tourism industry.